VASILE CÂRLOVA

RUINURILE TÂRGOVIŞTII

— *EDIŢIE ÎNGRIJITĂ ŞI PREFAŢĂ DE MARIN SORESCU – EDITURA SCRISUL ROMÂNESC, CRAIOVA, 1975*

PREFAŢĂ

POETUL CĂLARE

„*Această subţire materie şi organ al duhului*".

Dacă vedeţi un tânăr venind călare dinspre 1831 să ştiţi că e Vasile Cârlova. Poartă uniformă de sublocotenent, gradul şi al lui Mihail Lermontov, mi se pare, contemporanul său, are ţinută reglementară, toţi nasturii, cască, fireturi, privirea pierdută în golul dintre Carpii, iar în buzunare… ghici? cinci poezii. Cinci poezii, dar calul său, care se numeşte Murgul, aşa îl vom numi noi, nu ştie decât una – aceea care face rap, şi încă de trei ori rap – bum-bum! /rap, rap, rap, rap – bum-bum! Poetul o declamă după moda romantică prin (iţa pâlcurilor de soldaţi ai miliţiei naţionale abia înfiinţată, catane vizibile şi invizibile, şi atunci calul calcă mai sprinten pe câmpia românească:

„*Pe câmpia rumânească o tăcere până când*.
Până când de arme pline să nu sune când şi când.
Şi p-a caria lungime
Să nu iasă cu iuţime
Cetile mereu la rând?"

Ajuns la Târgovişte e năpădit de cunoştinţele sale de istorie. Se adânceşte în melancolia ruinurilor, care-l învăluie ca umbra Turnului din vechime. Filosofia îi dă ghes:

„*Dar încă, ziduri triste, aveţi un ce plăcut*.
Cină ochiul vă priveşte în liniştit minut;
De milă îl pătrundeţi, de gânduri îl uimiţi.
Voi încă în fiinţă drept pildă ne slujiţi
Cum cele mai slăvite şi cu temei de fier
A omenirii fapte din faţa lumii per;

Şi tot aşa, bate drumul dintre Craiova şi vechea Cetate de scaun. Mai întâlneşte şi nişte ciobani înfăşuraţi în turmele lor ca în imense cojoace, le face semn, descăleca şi declamă Păstorul întristat:

„*Vea natura vă este dată*;
Câmpii şi codri cea zâmbesc;
Vânturi şi râuri cea arată
Cum curg de dulce, cum răcoresc.

Soarele încă cea răvarsă
Lumina dulce, tot cu senin.
Şi cerul iarăşi mila îşi varsă
Spre fericire cea deplin".

Unul chiar îi răspunde şi se înfiripă o frumoasă discuţie în versuri despre amor, pe care ciobanul îl găsea tare amar.

Îl apucă noaptea galopând, se opreşte iarăşi şi convorbeşte cu pădurea:

„*P-acea plăcută vreme în astă tristă vale.*
De zgomot mai de laturi eu totdauna viu.
Pe muchia cea mai naltă de mă aşez cu jale.
Singurătăţii încă petrecere de ţiu.
Întorc a mea vedere în urmă, înainte.
În dreapta sau în stânga, când sus, când iarăşi jos.
Ş-orunde priviri multe a desfătat fierbinte
Şi inimă şi suflet găsesc mai cu prisos".

Iară murgul ce făcea? Odată scos din cadenţa patriotică a Marşului, pe care el o ştia că pe apă, şi introdus în plin modernism (gândirea adâncă, conceptuală, meditaţie subţire asupra timpului, plus acele ritmuri de mirare) stă şi paşte iarbă verde. Ştie că are de-a face cu un mare poet, îl lasă să se desfăşoare, încearcă să înţeleagă câte ceva şi se gândeşte că în caz de pericol, dacă autorul ar fi atacat de vreun lotru, mai hălăduind prin codrul Vlăsiei, ş-ar apăra stăpânul zburând cu el hăt în Parnas şi înapoi pe câmpia românească. Atât îi e de drag. Simte că asistă la închegarea unui ton neobişnuit, la „prima instrunare" a unei lire cum nu s-a mai pomenit de când el, Murgul, a ieşit din baladă.

Vă aduceţi aminte cuvintele lui Tudor Vladimirescu, pandurul pe care G. Călinescu a găsit foarte nimerit să-l aşeze cu ale sale Proclamaţii, în Istoria literaturii?

„*Fraţilor locuitori ai Ţării Rumâneşti, veri de ce neam veţi fi! Nicio pravilă nu opreşte pre om de a întâmpina răul cu rău! Şarpele, când îţi iese înainte, dai cu ciomagul de-l loveşti, ca să-ţi aperi viaţa, care mai de multe ori nu se primejduieşte din muşcarea lui! Dar pre balauri care ne înghit de vii, căpeteniile noastre zic, atât cele bisericeşti, cât şi cele politiceşti, până când să-i suferim a ne suge sângele din noi? Până când să le fim robi?*"

Ecourile prozei ritmate din bardă şi din secure de Tudor ajung

din urmă calul şi călăreţul; poetul îşi apleacă urechea. Se gândeşte că trebuie să dea şi el o proclamaţie către poezia română, Proclamaţie mai frumoasă chiar decât a lui Ienăchiţă Văcărescu „creşterea limbii româneşti" (alergând, oftând, aşteptând, trudind asupra cuvântului), „ş-a patriei cinstire" cu fiecare respiraţie. Adunate una câte una şi puse alături respiraţiile fac un „cât" ce se numeşte viaţă. Aceasta trebuie să ardă cu o flacără mare luminând şi păstori, şi turme, şi ruinuri, şi pâlcuri de ostaşi în mers… şi tată şi mumă (Ascultare mumii daţi"… aşa tălmăceşte Cârlova ecoul primit de la înaintaşii săi). Zis şi făcut. Poetul scoate o foaie de hârtie, ia pana cea adevărată şi începe să scrie continuarea citatelor date de noi mai înainte, ducând din când în când degetul la frunte (atunci de acolo venea inspiraţia) gest pe care îl va împrumuta din simpatie şi Grigore Alexandrescu. „Geniul său cel poetic făgăduieşte mult pentru limba rumânească cea atât de frumoasă subt pana lui" (Ion Heliade Rădulescu).

Ca la spiritism, trebuie să te concentrezi puţin, îşi spuse Vasilache (are 22 de ani şi încă mai este mângâiat ca un copil). Ia să vedem ce idei estetice plutesc în aer? A citit de mai multe ori Prefaţa lui Barbu Paris Mumulean la al său Rost de poezii, din 1822, (minunat titlu!), şi îi vin în minte cuvintele: „Această faptă o poeziei nu iaste alt, decât o mişcare a simţirii, o patimă sufletească şi o naştere a fandasiei. Acel năluc amintit pătimind de un «ce», ţese idei şi păreri, alcătuind stihuri după patimi şi înălţarea duhului. La această materie, râvna cea firească şi duhul covârşeşte ştiinţa. Ştiinţa taste numai pentru podoabă bună şi nu pentru mult ajutoru". Tot Mumulean definise poezia „această subţire materie şi organ al duhului". Iată o conştiinţă estetică existentă în epocă, am zice noi cei de acum, la care ar trebui să adăugăm acea tulbureală lirică pe care o făceau la Bucureşti I.H. Rădulescu, Iancu Văcărescu, Grigore Alexandrescu, gesticulând în formă de versuri, executând până la capăt formula magică a invocării inspiraţiei, care vine şi nu vine, se pare că s-a arătat şi nu e, dar parcă ceva sclipeşte şi se întunecă – şi aşa se născu tulbureala de care vorbeam, atât de necesară poeziei. Acel năluc al minţii pătimind de un „ce" – meditează în răspăr Vasile Cârlova cu un picior în scară – frumos spus „nălucul minţii", frumos spus „ce", dar care „ce"?

Trebuie văzută lumea de aproape şi iar dădu pinteni. Harta călătoriilor sale e tipărită cu potcoave de argint şi pe ea sclipesc ţintele unor oraşe, adânc intrate în visul junelui, care era cât pe-aci să se facă

stihuitor pe grecește: Buzău (se pare că aici s-a născut totuși), Târgoviște, București și Craiova (Cetatea Băniei fiind cea care îl va înfia pentru a doua oară, păstrând cu sfințenie urna amintirii poetului). Viața poetului a fost scurtă și cum s-o explici dacă nu gâfâind?

Cârlova se ține de Turnul Chindiei ca dacii de munți, după spusa lui Florus. E revendicat de ruinuri dar e un spirit nou, îndrăzneț, un constructor. Jelind trecutul pune piatra de temelie a unei zidiri cu multe bolți, de pe care cele cinci poezii ale sale s-au aruncat cu aripi de șindrilă. O simpatie funciară se declanșează în sufletul nostru de câte ori e vorba de scriitori care mor tineri din cauze misterioase sau năprasnice. Nu poți să știi sigur unde se termină judecata de valoare din urmă, și unde începe imperiul afecțiunii. Ești tentat să umpli cu imaginație un gol și găsești aici locul tuturor posibilităților.

Așezat „pe muchia cea mai naltă" a rimei preeminesciene, contemplând desfășurarea de verzi „livejui" și ogoare literare încă nedesțelenite, Cârlova este primul poet care nu mai încape în odăjdiile chirilicelor.

Cea de-a șasea poezie este însăși viața sa, începută.

Vasile Cârlova e un mare liric și pentru infuzia de tinerețe, ca un început de basm, să zicem *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*. Prima jumătate lirică a secolului XIX are vârsta sa, 22 de ani – o mare promisiune și o așteptare încordată a poeziei adevărate care se va realiza cu Eminescu. Autorul *Rugăciunii* (mai târziu *Rugăciunea unui dac*) întărită muza, ce-i făcu mari promisiuni. Dar știți ce frumoasă era iubita lui Cârlova? Iată că „*nălucul minții*" se confundă cu chipul iubitei spre care aleargă, aleargă primenit („Mihnea încalecă, calul său tropotă…", știți dumneavoastră") străbătând într-un ceas decenii de romantism. Câte file s-or fi rupt din această carte, de-a rămas atât de subțire? Ar trebui de acum încolo măcar să punem stavilă viforniței neprielnice literelor de început și de sfârșit, selectând între coperți groase, de lemn sculptat, puținul acestui adolescent al liricii, rămas în adolescență ca un ostatic la Țarigrad, întâiul cocon de viță al poeziei noastre.

Și cum se încheie toate astea? Ei bine, toate astea nu se încheie. Vasile Cârlova vine mereu dinspre 1831 să ne aducă cinci poezii. Călare.

MARIN SORESCU

NOTA ASUPRA EDIȚIEI

Vasile Cârlova nu s-a bucurat (decât după 100 de ani de la moarte) de privilegiul de-a avea, adunate între două coperţi, toate poeziile sale, şi numai ale sale. Creaţia i-a apărut alături de a altor poeţi. Considerăm a face un gest de dreptate publicând această ediţie de Opere complete.

Reproducem cele cinci poezii în ordinea în care au văzut lumina tiparului:

*Ruinurile Târgovişti*i, „Curierul românesc", 20 martie 1830; *Păstorul întristat*, „Curierul românesc", 8 mai 1830; *Înserarea*, „Curierul românesc", 29 iunie 1830; Rugăciune, „Curierul românesc", septembrie 1839 şi Marşul [*oştirii române*], „Curierul românesc", octombrie 1839. Cele două traduceri, cea din Musaïos (*Hero şi Leandru*) şi cea din Voltaire (*Zaïra*) nu s-au păstrat, ca şi multe, bănuim, din poeziile originale.

Păstrând particularităţile de limbă, ediţia ţine seama de normele ortografice actuale.

Pentru întregirea imaginii, am inclus în *Addenda* o parte din materialul literar şi critic consacrat lui Cârlova, precum şi arborele genealogic al familiei poetului întocmit de I. Moldoveanu.

Aducem mulţumiri Editurii „Scrisul românesc" pentru iniţiativa apariţiei acestei cărţi.

M.S.

TABEL CRONOLOGIC

1809 – Se naşte Vasile Cârlova la Târgovişte sau la Buzău. Tatăl viitorului poet (Ioniţă, este descendent al unei mici familii de boiernaşi buzoieni – Cărlomanii (Cârlovanii); mama, Sevastiţa, se trăgea din familia Lăcustenilor, din Locusteni-Dolj.

1812 – Ion Budai-Deleanu termină versiunea a doua, definitivă, a „Ţiganiadei".

1812 – Pacea ruso-turcă de la Bucureşti.

18161 dec. 27 – La Iaşi, din iniţiativa lui Gheorghe Asachi, are loc primul spectacol de teatru în limba română cu „Mirtil şi Hloe", de Florian după S. Gessner.

— Vasile Cârlova îşi petrece copilăria la Târgovişte, avându-l ca tovarăş de învăţătură pe Grigore Alexandrescu. După obiceiul vremii, învaţă grecește, „ca toată lumea mai răsărită de atunci".

— Aşa cum spunea N. Iorga – şi franţuzeşte. *1821 – începutul mişcării revoluţionare condusă de Tudor Vladimirescu, 1826 – Dinicu*

Golescu publică „însemnare a călătoriei mele”.

— După încercări de versificare în greceşte, la îndemnul lui Ion Voinescu II scrie poezii în limba română, dar nu s-au păstrat.

1827 – Scrie *Păstorul întristat*, poezie care va fi publicată în „Curierul românesc” din 8 mai, 1830.

1827 – I.H. Rădulescu publică „Gramatica românească”.

1828 – V. Cârlova scrie *Ramurile Târgoviştii*, publicată în nr. 3. al „Curierului românesc” din 20 martie, 1830. I.H. Rădulescu face cu această ocazie o scurtă prezentare a poetului, remarcând: „geniul său cel poetic făgăduieşte mult pentru limba românească, cea atât de frumoasă subt pana lui”. (apud I. Moldoveanu, V. *Cârlova şi neamul său*, în „Limbă şi literatură”, 1965, nr. 10, p. 143.)

1828 – Războiul ruso-turc.

1828 – Scrie poezia *Rugăciune*, publicată, postum, în „Curierul românesc” din septembrie, 1839.

1829, apr. 8/20 – Apare la Bucureşti primul periodic din Ţara Românească „Curierul românesc”, editat de I.H. Rădulescu.

*Iunie 1/13 – La Iaşi, se tipăreşte „*Albina românească*”, prima gazetă în limba română, din Moldova. Director: Gheorghe Asachi*.

sept. 2/14 – Semnarea Tratatului de pace ruso-turc la Adrianopol.

1830 – Scrie poezia *înserarea*, apărută în acelaşi an, în nr. 31 din 29 iunie al „Curierului românesc”.

1830 – Iancu Văcărescu publică „Poezii alese”.

— *Anton Pann tipăreşte „Versuri muzicești”, la Braşov*.

— *Ia fiinţă miliţia naţională, nucleu al armatei permanente*.

— Vasile Cârlova traduce *Hero şi Leandru* după *Musaïos* şi actul I al tragediei *Zaïra* de Voltaire.

1831 – Se înrolează, ca sublocotenent de cavalerie, în rândurile tinerei armate române, de curând înfiinţată.

1831 – Scrie *Marşul [oştirii române]*, circulând tipărit pe foi volante, apoi reprodus în „Curierul românesc”, din octombrie 1839.

1831, *sept*.

— Vasile Cârlova moare la Craiova, fiind îngropat în curtea bisericii Madona Dudu.

1831, oct. 11 – Apare în „Curierul românesc”, nr. 69, p. 275, necrologul poetului semnat de I.H. Rădulescu, intitulat Biografie: „*Vasilache Cârlova poet român, pentru care de multe ori am vorbit în*

„Curierul românesc”, născut în anul 1809, ajungând în vârstă de 17 ani a început a-şi dezvolta talentul său cel poetic prin mici dar ingenioase poeme; în vârstă de 18 ani a făcut poema intitulată Păstorul întristat; la 19 ani Ruinurile Târgoviştei, Răsunetul unui fluier, Rugăciunea şi alte poeme, iar la 21 ani a făcut Marşul rumânilor, înserarea, Ero şi Leandru, şi a început şi traducerea vestitei tragedii Zaïra. În vârstă de 22 (sic) *a intrat între rândurile miliţiei pământeşti, unde cu mare pagubă a patrii şi a literaturi* (I) *rumâneşti a murit după o boală de vreo 14 zile…”.* (apud I. Moldoveanu, *Vasile Cârlova şi neamul său*, în „Limbă şi literatură”, 1965. nr. 10, p. 143.)

1831, *oct. 25 – Gheorghe Asachi scrie despre moartea poetului în „Albina românească”. 1906 – Prima dată poeziile lui Vasile Cârlova apar laolaltă sub îngrijirea lui G. Bogdan-Duică, în volumul: C. Nicoleanu, „Poezii şi proză”, Bucureşti, p. 133 – 157. Minerva, Bucureşti, p. 133 –* 157.

1931V. Cârlova – „Poezii” – Cu prilejul centenarului morţii poetului. Ediţie îngrijită de prof. Ioan Negoescu. Cu un portret de V. Blendea, 1931, Târgovişte.

1942 în colecţia Operele scriitorilor români apare volumul „V. Cârlova”, prezentat de Paul I. Papadopol, Ed. Universul, 1942.

POEZII

PASTORUL ÎNTRISTAT

Un păstor tânăr, frumos la faţă.
Plin de mâhnire, cu glas duios
Cânta din fluier jos pă verdeaţă.
Subt umbră deasă de pom stufos.
De multe versuri spuse cu jale
Uimite toate sta împrejur:
Râul oprise apa din cale.
Vântul tăcuse din lin murmur.
Cât colo turme de oi frumoase
Se răspândise pe livejui
Şi ascultându-l iarba uitase.
Pătrunse toate de mila lui.
Câinele numai mai cu durere
Stând lângă dânsul, căta în jos
Şi ca s-aducă lui mângâiere.
Glas câteodată scotea milos.

Eho, ce zace de om departe, îl auzise din loc ascuns;
Şi cu suspinuri de greutate
La toată vorba îi da răspuns.
Viu lângă dânsul, pătruns de milă
Şi cu blândeţe îl întrebai:
„Tinere, spune-mi, nu-ţi fie silă.
Ce foc, ce chinuri, ce gânduri ai?
Viaţa voastră necazuri n-are:
E simplă, lină, fără dureri.
Şi-n toată lumea nicio suflare
Ca voi nu gustă multe plăceri.
Vea natura vă este dată;
Câmpii şi codrii cea zâmbesc;
Vânturi şi râuri cea arată
Cum curg de dulce, cum răcoresc.
Soarele încă cea răvarsă
Lumină dulce, tot cu senin.
Şi cerul iarăşi mila îşi varsă
Spre fericire cea deplin".
El cu suspinuri atunci răspunse:
„Frate, se poate vreun muritor
Oricât să n-aibă dureri ascunse.
Fie pe scaun, fie păstor?
Orice viaţă supusă zace
Subt patimi grele mult mai puţin!
Soarta nu lasă pe om în pace
Cu mulţumire a fi deplin.
Precum nu-nceată de vânt suflarea
Nici către crânguri, nici pe câmpii;
Aşa nu-nceată nici tulburarea
De multe patimi către cei vii.
Adevăr, slavă, cinste, putere
Sau bogăţie eu nu doresc.
Acestea toate drept o părere.
Drept nălucire le socotesc.
Dar mai puternic, greu a supune
Orice simţire, simţ pe amor.
El, izvor dulce de-ntristăciune.

Lesne aprinde foc tuturor.
Iubesc prea dulce o păstoriţă
Cu chip prea dulce, prea drăgălaş;
Pentru ea numai simţ neputinţă.
Pentru ea numai sunt pătimaş.
De lângă mine ea când lipseşte.
Natura n-are nimic frumos;
Sufletul tare mi se mâhneşte.
Orice privire e de prisos.
Şi drept aceea a tânguire
Fac să răsune fluierul meu.
Lăsând şi turma în năpustire.
Vărsând şi lacrimi din ochi mereu".

ÎNSERAREA

Pe când abia se vede a soarelui lumină în vârful unui munte, pe fruntea unui nor.

Şi zefirul mai rece începe de suspină
Pân' frunze, pe câmpie cevaşi mai tărişor;
P-acea plăcută vreme în astă tristă vale.
De zgomot mai de laturi eu totdauna viu.
Pe muchia cea mai naltă de mă aşez cu jale.
Singurătăţii încă petrecere de ţiu.

Întorc a mea vedere în urmă, înainte, în dreapta sau în stânga, când sus, când iarăşi jos.

Ş-oriunde priviri multe a desfăta fierbinte
Şi inimă şi suflet găsesc mai cu prisos.
Când o câmpie plină de iarbă mi s-arată.
Pe care osteneşte vederea alergând.
Ş-a caria văzută de flori împestriţată
Se-ntunecă cu noaptea pe caru-i-naintând.

Când o dumbravă deasă, cu frunte prea măreaţă încorunează câmpul, s-arate mai frumos

Şi nencetat din sânu-i răvarsă cu dulceaţă
Pântinderea cânipiii un vânt mai răcoros.

Pe de o parte iarăşi o gârlă şerpuieşte, întocmai ca o pânză se vede albă-n jos

Şi ni se pare încă în vânt că fâlfâieşte.
Mişcându-se de pietre talazu albicios.

Cu ce plăcere încă s-aude de departe
Un glas de păstorițe, un fluier de păstor.
Ce după câmp cu turma se-ntoarce la o parte
Și lasă, când se culcă, pe câine păzitor.
Dar icea, mai aproape, s-aude o murmură.
De râu să fie oare, ce curge nevăzut?
Pe lângă el când trece păstorul, nu se-ndură
D-un pas să-și depărteze auzul un minut.
Cât colo filomila, de multă-ntristăciune
Ascunsă, în stuf, cântă cu glas pătrunzător.
Ce prin Eho se duce și altora le spune
Că pieptul d-unde iese hrăneşte mare dor.
De lături și zefirul ascultă cu plăcere
Și pântre frunzi se plimbă ca umbra de uşor:
El numai câtodată rugându-se îi cere
Ca cântecul să ție ceva mai multișor.
P-acea singurătate ce ochiul sus privește.
Când razile de soare natura stăpânesc.
Îndată ce și umbra de noapte se iveşte.
Grămăzile de stele încep de strălucesc.
Încet-încet și luna, vremelnică stăpână.
Se urcă pe orizon câmpiile albind.
Și plină de plăcere, c-o frunte mai blajină îşi caută de cale adesea mulțumind.
Acum și somnul vine uşor, de odihneşte în brațele sale p-oricare muritor;
Ființa milostivă de sus îi porunceşte
Pământului să fie în veci mângâitor.
De multă nemișcare, ce face piste toate.
Vederea împrejuru-i se-ntoarce cu fiori.
Pământul în somn dulce un geamăt parcă scoate
Și cerul ni s-arată acum mai cu răcori.
Dar ăstui suflet jalnic, lipsit de mângâiere.
Odihnă, mulțumire nu-i poci găsi de loc;
Oriunde veselia din inimă îmi piere.
Și de aceea umblă fugar din loc în loc.
Ce caută nu ştie, dar simte că lipseşte
Ființa care poate să-l facă fericit.

Şi neputând găsi-o, în vreme ce-o doreşte, în negura mâhnirii mai mult s-a rătăcit;
Întocmai ca o luntre ce, slobodă pe mare.
Nu poate de furtune a mai găsi pământ;
Ce n-are nici nădejde, că poate d-întâmplare.
Cu vremea s-o arunce la margine vreun vânt.
RUINURILE TÂRGOVIŞTII
O, ziduri întristate! O, monument slăvit!
În ce mărime naltă şi voi aţi strălucit.
Pă când un soare dulce şi mult mai fericit
Îşi răvărsa lumina p-acest pământ robit!
Dar în sfârşit Saturnu, cum i s-a dat de sus.
În negura uitării îndată v-a supus.
Ce jale vă cuprinde! Cum totul v-a pierit!
Subt osândirea sorţii de tot aţi înnegrit!
Din slava strămoşască nimic nu v-a rămas.
Oriunde nu se vede nici urma unui pas.
Şîn vreme ce odată oricare muritor
Privea la voi cu râvnă, cu ochiu-aţintător.
Acum de spaimă multă se trage înapoi
Îndată ce privirea îi cade drept pe voi…
Dar încă, ziduri triste, aveţi un ce plăcut.
Când ochiul vă priveşte în liniştit minut:
De milă îl pătrundeţi, de gânduri îl uimiţi.
Voi încă în fiinţă drept pildă ne slujiţi
Cum cele mai slăvite şi cu temei de fier
A omenirii fapte din faţa lumii pier;
Cum toate se răpune ca urma îndărăt.
Pe aripile vremii de nu se mai arăt;
Cum omul, când să fie în toate săvârşit.
Pe negândite, cade sau piere în sfârşit.
Eu unul, în credinţă, mai mult mă mulţumesc
A voastră dărâmare pe gânduri să privesc.
Decât zidire naltă, decât palat frumos.
Cu strălucire multă, dar fără un folos.
Ş-întocmai cum păstorul ce umblă pre câmpii.
La adăpost aleargă când vede vijălii.
Aşa şi eu acuma, în viscol de dureri.

La voi spre uşurinţă cu triste viu păreri.
Nici muzelor cântare, nici milă voi din cer.
O Patrie a plânge cu multă jale cer.
La voi, la voi nădejde eu am de ajutor;
Voi sunteţi de cuvinte şi de idei izvor.
Când zgomotul de ziuă înceată peste tot.
Când noaptea atmosfera întunecă de tot.
Când omul de necazuri, de trude ostenit
În liniştirea nopţii se află adormit.
Eu nici atunci de gânduri odihnă neavând.
La voi fără sfială viu singur lăcrămând
Şi de vederea voastră cea tristă insuflat
A noastră neagră soartă descopăr nencetat.
Mă văz lângă mormânt al slavei strămoşeşti
Şi simţ o tânguire de lucruri omeneşti;
Şi mi se pare încă c-auz un jalnic glas
Zicând aceste vorbe: „Ce, vai! a mai rămas.
Când cea mai tare slavă ca umbra a trecut.
Când duhul cel mai slobod cu dânsa a căzut”.
…
…
Acest trist glas, ruinuri, pă mine m-au pătruns
Şi a huli viaţa în stare m-au adus.
…
…
Deci primiţi, ruinuri, cât voi vedea pământ.
Să viu spre mângâiere, să plâng pe-acest mormânt.
Unde tiranul încă un pas n-a cutezat.
Căci la vederea voastră se simte spăimântat!
Rugăciune
Fiinţă naltă, lungă vedere.
Izvor puternic de mângâiere.
Pavăză sfântă ăstui pământ!
Dă ascultare, nu-ţi fie silă.
Unui glas jalnic, ce cere milă.
Ce a se plânge are cuvânt.
Nu se cuvine a se răpune
În vânt ca fumul o rugăciune

Cu plâns făcută lângă altar.
Unde nădejde are oricine
Să dobândească cerând vreun bine
Sau lui să-ncete vreun ce amar.
Unde tot omul, când îţi vorbeşte
Vorbe în taină, smerit priveşte
A ta fiinţă de faţă stând;
Unde tu însuţi simţi datorie.
S-arăţi oricărui spre bucurie.
Că vrei fierbinte s-ajuţi oricând!
A ta putere nemărginită
În veci urmează a fi pornită
Spre uşurinţă şi spre folos;
Nici să nu lase p-a ta zidire
Tristă să zacă în asuprire.
Să nu te simtă de reazăm jos!
Nu cer prisoase sau nălucire;
Voiesc dreptate, cer mântuire
Patriii mele, jalnic pământ
Vai! ale căni necazuri multe
Ce suflet poate să le asculte
Şi să nu plângă dând crezământ!
La ea te-ntoarce, de vezi cum geme.
Cum a se plânge însuţi se teme.
Privind că este tuturor joc.
Unde dreptatea cătare n-are
Nici asupritul face strigare.
Căci el în vină cade pe loc.
Destule veacuri, de când o soartă
Nemilostivă, mereu ne poartă
Spre osândire, cum e mai rău!
Destule veacuri, de când suspină.
Mâhnirii jertfă, fără lumină.
Încât nu vede nici cerul tău!
Vântul îi suflă tot neplăcere.
Norii îi plouă nemângâiere.
De flori nu gustă plăcut miros.
A primăverii dulce ivire

Pentru ea n-are înveselire.
Ei nu răvarsă nimic frumos.
Din ale tale bunătăţi, fapte
Spre fericire tuturor date.
Ea numai parte n-are de loc.
Ea numai râvna unui părinte
Puternic foarte de loc nu simte.
Ca să-i aducă dulce noroc.
Nu cumva, Soare, că merit n-are
Să ne numească naţie mare.
Să guste dreptul cuviincios.
Când în tot chipul spre fală poate.
Nepreţuite daruri s-arate
Cu care lumii să dea folos?
Cu dreptul este, naltă fiinţă
A fi în astă grea neputinţă.
Acum s-ajungă aşa de prost
Fiica acelor ce, cât se poate
Cu strălucire urmând în toate.
Stăpânitorii lumii au fost?
Cu ce dreptate pradă să fie.
Să tot încerce sfântă urgie.
Când împotrivă-ţi ea n-a urmat?
Cu ce dreptate streinii calcă
Dreptul asupră-i, când rău să facă
Ea lor vreodată n-a cugetat?
De e greşit ţie, Părinte.
Milostivire în sfârşit simte.
Te rog, înceată-i biciul de foc;
Iar dacă soarta de răutate
O asupreşte, pe nedreptate.
Fără de vină a fi de loc.
Cum poţi să suferi cu mulţumire.
Nevinovate în asuprire
Să aridice glas în zadar.
Când împotriva voinţei tale
Nimic nu poate ca să te-nşale.
Nici să urmeze un pas măcar?

A ta vedere zăreşte toate.
Mâna ta iarăşi îndată poate
Să zăticnească răul din drum
Şi cu adâncă înţelepciune
Să-mprăştieze lumii tot bune.
Spre mângâiere a fi oricum.
Deci cu dreptate, naltă Putere.
Dă ascultare unui ce cere
Patriei sale bine, folos.
Cunoaşte-i dreptul uitat de tine
Şi de aceea călcat d-oricine.
Ce i se cade, dă-i cu prisos.
Apleacă mâna de o ardică
Şi-ndată fă-o mare din mică.
Să lase nume nemuritor.
Şi-n norii cinstii mult să se-nalţe.
Pe calea vieţii în veci să calce.
De strălucire având izvor.
Trimite-i încă plăcută rază
Negură tristă să nu mai vază.
Arată-i cerul tot cu senin!
Şi patriotul să aibă fală
A-şi pune viţa naţională
La întrebarea unui strein.
Câte acuma sufere rele.
Ca vântul praful, în laturi dă-le.
Să nu mai vază nici urma lor
Şi neştiută să nu mai zacă.
Ci împotrivă zgomot să facă
În toată lumea răsunător.
Dar ea cu lacrimi l-a ta fiinţă
În veci închine recunoştinţă.
Să glăsuiască numele tău.
Urmând întocmai voinţei tale.
Cerând şi râvna inimii sale
A-i fi spre pază la orice rău.
Dar ce să fie acea lumină.
Ce sus se vede de focuri plină.

Şi dimpreună un zgomot lin?
Nu crez să fie semn de furtună.
Când de loc vântul nori nu adună.
Când peste toate privesc senin.
Nu cumva, Soare, veste să fie
Patriei mele spre bucurie.
Că rugăciunea ce a făcut.
De către sfântul se-mbrăţişează.
Şi că prin focuri încredinţează
A ei lucrare nu după mult?
Adevăr este acea lumină.
Vesteşte soartă de raze plină.
Ce se găteşte ăstui pământ;
Ce din poruncă supusă vine.
Patriei mele în veci să-nchine
A ei credinţă cu jurământ.
MARŞUL [OŞTIRII ROMÂNE]
Dragii mei copii războinici, ascultare mumii daţi.
Iată vreme, mic şi mare armele s-îmbrăţişaţi.
Strigând toţi c-o glăsuire.
Spre a mumii fericire
S-alergăm de obşte fraţi.
Cerul vouă vă deschide un drum foarte lăudat.
Ca să mergeţi cu pas mare către slavă nencetat
Vie-vă, copii, aminte
Că Europa însuşi simte în ce cale aţi intrat.
Glasul patriii să sune în auzul tuturor.
Strigând vouă: „Lenevirea ruşinată subt picior”.
Toţi acuma c-o mişcare.
Spre a voastră înălţare
Să daţi mână de-ajutor.
Arca armă ruginită şi ascunsă în mormânt
Huiturile să-nfierbânte; însă iarăşi pe pământ.
Tinerimea s-o-ncunune
Cu izbânde foarte bune;
Pe ea facă jurământ.

Înaintea fieşcărui îndestul v-aţi umilit, îndestul şi lenevirea în somn greu v-a stăpânit.

Acea soartă fără milă.
Sau de voie, sau de silă.
În sfârşit v-a slobozit.
Priviţi slava de aproape; voi în urmă-i aţi călcat
Şi pe fruntea fieşcărui raza ei a luminat.
Deci la arme daţi năvală
Şi la rând ieşiţi cu fală.
Corbul iată s-a nălţat.
El subt aripă-i vă cheamă şi vesteşte ca să ştiţi.
Că d-acuma înainte naţie să vă numiţi.
Deci cu dânsul înainte
Alergaţi cât mai fierbinte.
Laudă să dobândiţi.
Pe această sfântă cale înfruntaţi orice nevoi.
Biruinţa pretutindeni să se ţie după voi.
Şi strigaţi c-o glăsuire:
„Slavă, dragoste, unire
În veci fie lângă noi!”
Înainte-vă vrăjmaşii să aplece fruntea lor.
Să-şi cunoască neputinţa, ca să scape de omor;
Dar atunci a voastră mină
Pe ei fie mai blajină.
Dându-le şi ajutor.

Vitejia şi răbdarea aici încă moştenesc, încă curge pântre vine acel sânge strămoşesc.

Ce la vreme se arată
De nu piere niciodată.
Ca un dar dumnezeiesc.
Pe câmpia rumânească o tăcere până când.
Până când de arme pline să nu sune când şi când.
Şi p-a caria lungime
Să nu iasă cu iuţime
Cetile mereu la rând?
Aici şcoala biruinţii într-o vreme a stătut.
Ale caria ruinuri să văd încă vechi de mult.
Dar acum fără zăbavă
Acea strămoşească slavă
E să vie în minut.

Glasul vostru strigând „slavă” pe strămoşi a deşteptat.
Ale cărora ţarină în mormânturi s-a mişcat.
Ş-umbrile în veci tăcute
Stau cât colo nevăzute.
Privind corbul înălţat.
Ce privire dulce mie! Steagul fâlfâie în vânt.
Armele lucesc veriunde, slava iese din mormânt.
Tinerimea îndrăzneaţă.
Mândră, falnică, măreaţă.
Uşor calcă pre pământ.
Lacrămă de bucurie, curge, curge ne-ncetat!
Veacuri sunt de când ascunsă p-al meu sân tu n-ai picat!
Arma iată că luceşte.
Slava iată că zâmbeşte.
Corbul iată s-a nălţat!
ADDENDA
LA MOARTEA LUI CÂRLOVA
O lira mea, suspină! al tău glas plin de jale
În umbră să răsune, să geamă la mormânt:
Cârlova nu mai este!!! suspină p-a lui cale
Şi fă să se auză pe aripe de vânt:
„Cârlova nu mai este! şi lira-i a-ncetat!”
O, tânăr cântăreţ! pasăre trecătoare!
Abia te-ntraripaseşi, abia dulcele-ţi glas
Chema să te auză pe craca săltătoare
Pe călători, ş-îndată, oprindu-le-a lor pas.
Ţintind a lor vedere… tu zbori şi i-ai lăsat!
Tu ai urât o ţară unde puţini ascultă
Sau unde-a ta cântare cu ei nu însoţeşti;
Încă trăind, tu viaţa o petreceai mai multă
Sorbit în armonia a cetelor cereşti.
Unde ostaş d-aicea acol-ai şi grăbit.
Subt tânăra ta mână, degetele-arzătoare.
Acum se-nfiorează liră de serafimi;
Asculţi tu alte imnuri, începi altă cântare
S-îndemni tu alţi războinici, vitejii heruvimi.
Şi alt post mai cu slavă ţi-a fost ţie gătit.
Acolo-ţi era locul al tău de moştenire:

Poetul aci este strein şi călător;
Astfel vulturul mândru din nalta sa privire
Parcă ar zice lumii din marele său zbor:
Pământul mi-este leagăn, dar lăcuiesc în cer.
O, fenomen ce-n veacuri abia când se iveşte.
O, stea care răsare chiar într-al său apus!
Ce fu a ta lucire? Şi ce ne prevesteşte?
Ce înger te întoarce? Ce înger te-a adus?
Şi cum se pun acelea care cu tine pier?
De unde eşti, ascultă jălinda mea cântare.
Vezi lăcrăma ce pică pe scumpul tău mormânt.
În ceasul după urmă, în cea d-aici plecare
Iubiţii-ţi fără mine, cu cei ce nu mai sunt.
Văzură cum ţi-iei zborul, şi tuciul trist vestea.
…
Şi eu sunt ca metalul ce plânge după tine.
Prin focuri de durere trecut şi lămurit.
Şi patimile repezi izbind inima-n mine.
Fieştecare scoate un sunet osebit.
Care-astupat mugeşte, se-nneacă iar în ea.
Lutoasa mea fiinţă aci se zăboveşte.
Dar eu sunt după tine, pe urmă-ţi te-nsoţesc;
Râvna p-ale ei aripi acolo mă răpeşte
Şi soarta ta cea lesne în veci eu o doresc.
Dar… plumbul datoriei mă trage iară jos.
Cu care legătură afirea mea se-ntină, întocmai ca stejarul adânc rădăcinat!
Vântul când se răscoală, el geme şi suspină.
Trosneşte şi răstoarnă orice l-a-ncongiurat.
Şi tot ce mai rămâne priveşte dureros.
Vai! iată a mea soartă, şi cât de povăroasă!
Iar tu ai fost ca floarea acea primăvăroasă
Ce-o smulge – o ia zefirul, ş îşi las-al său miros.
(I. Heliade-Rădulescu, Opere, I, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1967)
CUNUNA LUI CÂRLOVA
De unde-aduci, zefire.
Suspinuri mângâioase?

D-a lui Apolon lire
Par sunete-argintoase!…
Nu sunt păreri deşarte…
Neştine-l moşteneşte.
Fehul a noastră parte
Precând o părăseşte.
Tu, Eliade-mi spune.
Ce fiiu eşti? cum te-arată
Cu numele ce-ţi spune
Elios al tău tată?
Plecând el să se culce.
Spune-mi, mai ai vreun frate.
Cărui pe aripa-ţi dulce
S-atingă-i dă dreptate?
Stăpân d-a vestit gură!
Tu faci de aflu multe…
Ce simţ peste măsură…
Cârlova fă s-asculte.
Fă-i deslușire vie:
Cum, orice neam începe.
Întâi prin poezie
Fiinţă de-şi percepe;
Și cât spre săvârşire
S-apropie poeţii.
Cum vin cu grămădire
Mijloacele poveţii;
Pier proaste vicleşuguri.
S-înalţă-nvăţătura.
Ştiinţe, meşteşuguri.
Născând literatura.
Dă-i astă înverzită
De laure cunună.
De mine împletită
Cu obştea d-împreună!
Și zi-i spre nemurire
Cu cât păsaşte trepte.
De lauri înflorire
Că are să aştepte.

(Iancu Văcărescu, în volumul Poeţii Văcăreşti, *Versuri alese*, E.P.L., Bucureşti, 1961)

EPIGONII

…

L-ale ţării flamuri negre *Cârlova* oştirea cheamă.
În prezent vrăjeşte umbre dintr-al secolilor plan;
(Eminescu, Poezii, E.S.P.L. A, Bucureşti, 1958)

…

CÂRLOVA
Văzut-aţi voi, când primăvara vine.
Acele flori plăpânde, delicate.
Care ’nflorite-abia, mor împăcate
Vestind albastrul zilelor senine?
Aşa poetul unor vremi uitate
Solit a fost de armonii divine
Ce-au fermecat o clipă din ruine
Târgovişstea cu vechile-i palate.
Cu el venea o ’ntreagă primăvară
De cântece – dar fu ursit să piară…
Trist sol sfios al zărilor albastre.
Simţind că moartea timpurie-l darmă.
Aruncă-n zorii deşteptării noastre
Întâiul glas de trâmbiţă de-alarmă!

Şt. O. Iosif, *Poezii*, Fundaţia pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1944)

În Ţara Românească poezia avea mai multă nervă şi începuse a se îndrepta după gustul naţional; multe bucăţi de o adevărată poezie se şi publicară de Văcăreşti, Eliad, Cârlova: …”

(Mihail Kogălniceanu, *Tainele inimii*. Biblioteca pentru toţi, Editura pentru literatură, Bucureşti. 1964)

Umbrele acestor eroici războinici parcă le vezi învoltindu-se singuratice şi tăcute împrejur aceştii ruine; adierea vântului ce suflă din Carpaţi, şuierând în pustiul turn, ne pomeneşte numele lor, şi undele măreţe ale Ialomiţei pare a cânta necontenit un cântec de mărire la gloria lor. Astfel i se năluceşte oricărui român cu inimă simţitoare când cată l-această mult elocventă ruină; şi el nu să poată opri d-a simţi durere amară şi d-a ofta după vremea trecută. Dar nimeni n-a simţit aceasta mai puternic şi n-a esprimat în cuvinte mai

frumoase simţirea sa, ca tine, Cârlovo, floare a poeziei, june cu inimă de foc. Ca o cometă trecătoare tu străluciși un minut peste România uimită şi încântată de lucirea ta. O moarte crudă te răpi fără vreme, dar apucaşi a ne lăsa o lăcrăma fierbinte pentru gloria trecută şi o scânteie dătătoare de viaţă pentru viitor. Cântarea ta sublimă asupra ruinelor Târgoviştei puse pecetea veciniciei asupră-le şi ni le va păstra chiar când pustiirile anilor le va şterge cu totul dupre pământ".

(N. Bălcescu, *Românii subt Mihai-Voievod Viteazul (Călugărenii)*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1960).

Pentru a se avea toate înrâurile din care vin poeziile lui Cârlova – acel mănunchi de flori care te face să-ţi închipui uşor întreaga pajişte primăvăratică din care au fost culese – trebuie să se adauge şi entuziasmul său romantic, idealismul lui curat, patriotismul lui războinic de ostaş începător al unei oştiri nouă..."

„... el s-a făcut vrednic de a fi citit şi de vremurile noastre, prin însuşiri care au fost pe atunci numai ale lui: un simţ perfect al ritmului, care nu se încurcă, nu şchioapătă niciodată, o stăpânire deplină pe acea săracă limbă abstractă şi banală a lui şi, în sfârşit, desăvârşita egalitate cu sine însuşi în acea cuminte limbă bună... (în care nu se rătăcesc icoane nouă şi din care nu pornesc strigăte zguduitoare, precum nu răsună nici râsul şăgalnic sau râsul de batjocură)".

(N. Iorga, *Istoria literaturii româneşti în veacul al XIX-Xea*, vol. I, Minerva, Bucureşti, 1907).

Cârlova a putut fi poetul începător al literaturii române moderne, pentru că la acest rol îl indica şi natura temperamentului său şi clasa lui socială.

Cârlova a avut natura eminamente romantică. El este mai romantic decât Bolintineanu şi poate tot atât de romantic ca şi Eminescu. Are sensibilitatea şi imaginaţia romantică, are adânca nemulţumire de prezent, are aspiraţii către alte tărâmuri şi, cu tot optimismul, care e al epocii, din *Marşul oştirii române*, în poeziile sale vibrează de mai multe ori nota pesimistă în *înserarea* şi *Rugăciune*, şi mai ales în *Ruinurile Târgoviştei*... – cea dintâi expresie a pesimismului literar român.

Acest temperament romantic l-a îndreptat în chip hotărâtor spre Lamartine, adică spre poezia nouă".

(G. Ibrăileanu, *Scriitori romani şi străini*, vol. I, Editura pentru literatură, 1969).

Originală este amestecarea lamartinismului cu idilicul gessnerian. Cârlova are […] un simţ acut al liniştii câmpeneşti, măsurate de zvonuri monotone.

(G. Călinescu, *Istoria literaturii române*, Editura Fundaţiei pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1941)

Este greu de lămurit dacă poetul atât de tânăr, sensibil la stilul romantic, a trăit cu adevărat pasiunile corespunzătoare, sau dacă le-a dat numai expresie, cu inteligenţa artistică. Deoarece l-am văzut tot atât de apt să reproducă rând pe rând stilul pastoral şi sentimentul patetic al ruinelor, precum şi să-şi stimuleze coarda naţională şi civică, îl socotim un artist, în disponibilitate de simţiri cât mai felurite, care n-a avut timpul să-şi dezvăluie temperamentul intim, nota dominantă a sensibilităţii (un artist al versului mai curând decât al limbii, împestriţată cu muntenisme neestetice, pe alocuri surprinzătoare, dar nu suficient de bogată şi expresivă). Cârlova e aşadar un virtuos, care a stăpânit mai multe instrumente: naiul păstoresc, trâmbiţa de fanfară ostăşească, violoncelul grav, prima vioară şi orga profundă. Pentru că opera lui atât de puţină se orchestrează variat, fiecare din poemele lui merită consideraţie analitică. Ele au stârnit entuziasmul contemporanilor, circulând în nenumărate copii manuscrise. Veacul nostru le recunoaşte valoarea estetică şi însemnătatea istorică. Poet de tranziţie, Vasile Cârlova încheie secolul al XVIII-lea la un nivel literar mai ridicat decât toţi predecesorii săi şi inaugurează romantismul, intuindu-i toate notele esenţiale. În sfârşit, în zorii unei renaşteri literare, poetul nu e numai crainicul ei, ci şi vestitorul redeşteptării naţionale. Respingând convenţionalul portret al ofiţerului, veridic numai ca document echipamentar, să păstrăm imaginea unui tânăr însufleţit de toate simţirile momentului crucial şi tot atât de iscusit în instrumentarea lor felurită".

(Şerban Cioculescu, *Istoria literaturii române moderne*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1971)

Posteritatea a văzut într-însul îndeosebi pe cântăreţul îndurerat al gloriei stinse, al ruinelor Târgovişteі şi s-a ajuns până acolo încât un istoric literar se miră că portretul scriitorului nu ne arată o figură eterată, cu plete şi cu lavalieră, ci un militar cu mustaţă ascuţită şi cu cască. Militarul acesta a avut un suflet complex, care a sacrificat un moment modei contagioase a Arcadiei, care s-a înfiorat de vagul şi de melancolia preromantică, s-a lăsat legănat de sentimentalitatea

romantică, dar care a ştiut să se sustragă influenţelor şi să vibreze în accente puternice şi personale, atunci când soarta patriei şi durerea comună au cerut imperios glasul lui ca să fie trâmbiţate. Şi, deşi aceasta n-a purificat întregul material poetic cuprins în opera sa, opera aceasta se realizează la o temperatură artistică suficient de înalta ca să vedem în poetul mort aşa de timpuriu unul dintre spiritele cele mai puternice ale poeziei române…"

(D. Popovici, *Romantismul românesc*, Editura tineretului, 1969)

Activitatea literară a lui V. Cârlova se rezumă la aceste cinci poezii, suficiente însă pentru a evidenţia o reală vocaţie. Lirismul tânărului scriitor constă în vibraţia sinceră în faţa unei lumi care renăştea după o lungă hibernare, în cutezanţa de a supune un domeniu mai vast al motivelor rigorilor creaţiei, în hotărârea de a prelucra limba, de a lărgi sfera vocabularului poetic, de a imprima versului, mai cursiv şi melodios, un ritm modern. Nu putem şti cu certitudine care ar fi fost configuraţia operei, dacă scriitorul n-ar fi murit la o vârstă atât de crudă. Prin aceea ce ne-a dăruit, V. Cârlova se situează drept cel dintâi poet romantic, de certă valoare artistică, vestind în literatura noastră începuturile lirismului elegiac, meditativ şi eroic".

(*Istoria literaturii române*, II, Editura Academiei Republicii Socialiste România. Bucureşti, 1968)